

Att bygga en brygga

En utvärdering av uppföljningsmaterialet inom barnomsorgen, förundervisningen och nybörjarundervisningen.

Observationsmaterialet Axet
Överföringsmaterialet
Skolberedskapsobservationen
Ur barnomsorgens, skolans och föräldrarnas synvinkel

Psykolog Seija Andersson

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	2
2. ENKÄTUNDERSÖKNINGEN	2
3. RESULTAT	2
3.1. Resultat för barnomsorgen	2
3.2. Resultatsammanställning för barnomsorgen	8
3.3. Resultat för nybörjarundervisningen	10
3.4. Resultatsammanställning för nybörjarundervisningen	12
3.5. Resultat för vårdnadshavare	14
3.6. Resultatsammanställning för vårdnadshavare	19
4. DISKUSSION OCH SLUTSATSER	20

1. INLEDNING

Uppföljningsmaterialet som varit i fokus för enkätundersökningen består av observationsmaterialet Axet, Överföringsmaterialet och Skolberedskapsobservationen och är ett resultat av ett utvecklingsarbete mellan Landskapsregeringen och specialbarntädgårdslärare. Materialet används i hela landskapet Åland och följer landskapets plan för förundervisningen (Grunderna för förundervisningen för barnomsorgen i landskapet Åland, Ålands landskapsregering, 2013).

En enkätundersökning utfördes i december 2015 på uppdrag av socialinspektör Ulla Rindler-Wrede vid Ålands landskapsregering med syfte att kartlägga hur barnomsorgen, förskolan, nybörjarundervisningen och föräldrarna upplevde observationsmaterialet Axet, Överföringssamtalet och Skolberedskapsobservationen i användning. Materialet används från tre års ålder ända till överföringen till nybörjarundervisningen i grundskolan.

En annan målsättning för enkätundersökningen var att kartlägga utvecklingsområden för uppföljningsmaterialet för att den så väl som möjligt skall fungera som en brygga mellan barnomsorg, förundervisning och mottagande skola.

2. ENKÄTUNDERSÖKNINGEN

Enkäten skickades ut till undervisningsansvariga inom barnomsorgen, nybörjarundervisningen och till vårdnadshavare i november 2015. Enkätsvaren kunde returneras via daghemmen eller direkt till Ålands landskapsregering.

Eftersom Jomala och Lemland använder parallellt uppföljningsmaterial analyserades resultaten separat. Jomalas och Lemlands material avvek inte på ett betydande sätt från det övriga materialet.

Enkätundersökningens svar presenteras i antal och procent och genom en sammanställning av de kommentarer som framfördes i undersökningen.

Svarsprocenten var 73 procent för undervisningsansvariga inom barnomsorgen, 52 procent inom nybörjarundervisningen och 31 procent för vårdnadshavarna.

Fördelning av enkätsvaren

	Jomala/Lemland	Övriga	Summa	Max antal	Svarsprocent
Barnomsorgen	8	26	34	46	73%
Nybörjarundervisningen	8	5	13	25	52%
Vårdnadshavarna	20	80	100	316	31%

3.RESULTAT

2.1. Resultat för barnomsorgen.

Målgrupp: Ansvarig för förundervisningen.

Fokusområde: Uppföljningsmaterialet: Axet, Överföringsmaterialet och Skolberedskapsobservationen

Svarsprocenten är 73% (34 undervisningsansvariga svarade av 46).

3

Fråga 1.

Axet, Överföringsmaterialet och Skolberedskapsobservationen är ett användbart redskap för att följa barnets utveckling på ett systematiskt sätt

n=34	Stämmer mycket bra	Stämmer ganska bra	Vet inte	Stämmer ganska dåligt	Stämmer mycket dåligt	
Antal	11	19	1	3	0	34
%	32	56	3	9	0	100

Undervisningsansvarigas kommentarer om uppföljningsmaterialet:

- har en tydlig struktur
- är välfungerande men onödigt detaljerad och krävande
- bra att uppföljningen sträcker över flera år
- lätt att förstå materialet och att arbeta med det
- Bra stöd för oss som arbetar med barn
- relevant för 5-6 åringar medan 3-4 åringar borde ha en lättare variant eller användas vid behov
- det borde framkomma bättre vid vilken ålder barnet bör behärska olika saker
- materialet saknar bedömningsområde psykisk/emotionell hälsa
- informationen i Axet är olika beroende på förskolan
- informationen från Axet är kanske inte tillräcklig
- materialet är tidskrävande
- kunde vara åldersspecifikt (olika material för olika åldrar)
- svårt att tolka materialet, manual önskas för rättvis tolkning
- gränsvärden för normalutveckling önskas och eventuell svärtning så att man tydligt ser ålderskraven
- skiljer sig inte från tidigare använt material
- uppföljningen börjar för tidigt (3 år)

Fråga 2.

Axet, Överföringsmaterialet och Skolberedskapsobservationen fungerar som underlag vid utvecklingssamtal med barnets vårdnadshavare

n=34	Stämmer mycket bra	Stämmer ganska bra	Vet inte	Stämmer ganska dåligt	Stämmer mycket dåligt	
Antal	17	13	0	4	0	34
%	50	38	0	12	0	100

Undervisningsansvarigas kommentarer om uppföljningsmaterialet:

- går bra att använda som utgångspunkt för vidare samtal
- bra, alla områden berörs
- absolut användbart
- bra uppföljning av utvecklingen och enkelt att visa vårdnadshavarna
- fungerar som underlag men borde också finnas i kortversion
- ett övergripande material vid utvecklingssamtal men kan ibland skapa oro hos föräldrarna
- för omfattande som underlag för föräldrasamtal (svårt att hinna med om vårdnadshavaren vill diskutera)
- ger en täckande helhetsbild av alla viktiga utvecklingsområden, många vårdnadshavare har ett behov av att få åskådligt material
- materialet är bra om barnet har någon problematik
- det finns vårdnadshavare som är kritiska till att Axet görs på barn innan förskoleåldern
- att gå igenom uppföljningsmaterialet som helhet tar för länge, man kan använda sammanfattningen i stället
- skapar oro hos vårdnadshavare

Fråga 3.

Axet, Överföringsmaterialet och Skolberedskapsobservationen lyfter upp skolberedskapsfrågor till diskussion i god tid med barnets vårdnadshavare

n=34	Stämmer mycket bra	Stämmer ganska bra	Vet inte	Stämmer ganska dåligt	Stämmer mycket dåligt	
Antal	6	19	5	4	0	34
%	18	56	15	11	0	100

Undervisningsansvarigas kommentarer om uppföljningsmaterialet:

- det behövs höst- och vårterminsvärden då är det lättare även för ny personal att se hur barnet har utvecklats
- att ha Axet som underlag är bra men genom dagliga kontakter skapas naturliga tillfällen till återkoppling om barnets utveckling
- bra uppföljning av utvecklingen och enkelt att visa vårdnadshavarna
- gäller inte gruppfamiljehem i åldrarna 1-3/4 år
- för lång och omfattande
- lyfter upp skolberedskapsfrågor i kombination med andra observationer

- som personal ser man ser barnets skolberedskapsutveckling och man tar en diskussion med föräldrarna
- om personalen är behörig och erfaren kan skolberedskapsfrågorna tas upp utan Axet, som nybörjare kan det kännas bra med Axet
- det är ett stöd för pedagogen att ha dessa observationer

Fråga 4.

Axet, Överföringsmaterialet och Skolberedskapsobservationen fångar upp viktiga utvecklingsområden inför skolstarten

n=34	Stämmer mycket bra	Stämmer ganska bra	Vet inte	Stämmer ganska dåligt	Stämmer mycket dåligt	
Antal	11	15	4	4	0	34
%	32	44	12	12	0	100

Undervisningsansvarigas kommentarer om uppföljningsmaterialet:

- det är bra att alla använder samma uppföljningsmaterial, det är klart och tydligt
- många vårdnadshavare blir förvånade över hur många utvecklingsområden vi skall fånga upp, det är bra att medvetenheten väcks hos dem – att vi lär oss genom leken!
- speciellt om barnen har några specifika problem
- gäller inte gruppfamiljehem i åldrarna 1-3/4 år
- uppföljningsmaterial fångar upp viktiga utvecklingsområden men är för omfattande att hantera
- inga överraskningar har uppkommit via Axet, funderingar kring ett barn har förekommit före Axet
- tillsammans med övrigt material och i samråd med specialbarntädgårdslärare
- en helhetssyn angående barnets utveckling behövs men behövs Axet i det här formatet?
- materialet kunde vara mer åldersinriktat

Fråga 5.

Axet, Överföringsmaterialet och Skolberedskapsobservationen fångar upp barnets stödbehov

n=34	Stämmer mycket bra	Stämmer ganska bra	Vet inte	Stämmer ganska dåligt	Stämmer mycket dåligt	
Antal	11	16	2	4	1	34
%	32	47	6	12	3	100

Undervisningsansvarigas kommentarer om uppföljningsmaterialet:

- kompetens finns att upptäcka stödbehov utan Axet
- gäller inte gruppfamiljehem i åldrarna 1-3/4 år
- det är viktigt att hela tiden se vilka stödbehov barnen har, det kan variera från dag till dag

- inom det motoriska och språkliga är verktyget bra, viktigt att tydliggöra vad som är åldersadekvat
- ibland behövs andra tester
- Axet ses mer som ett komplement till den totala helhetsbedömningen
- det är ett bra redskap vid personal- eller daghemsbyte.
- personalen uppmärksammar stödbehoven före dokumentationen
- ger ett grundstöd när det är lite oklart var barnet har bekymmer med
- genom att göra observationer med det enskilda barnet kommer dess stödbehov och styrkor fram på ett tydligare sätt
- det är bra som hjälpmedel

Fråga 6.

Axet, Överföringsmaterialet och Skolberedskapsobservationen ger ett användbart underlag vid överföringssamtal med mottagande skola

n=34	Stämmer mycket bra	Stämmer ganska bra	Vet inte	Stämmer ganska dåligt	Stämmer mycket dåligt	
Antal	13	11	5	5	0	34
%	38	32	15	15	0	100

Undervisningsansvarigas kommentarer om uppföljningsmaterialet:

- bra med ett enhetligt material på hela Åland
- gäller inte gruppfamiljehem i åldrarna 1-3/4 år
- det är rättvist
- om det fylls i rätt behövs tydliga direktiv
- lättåskådligt
- inget material man går igenom på ett samtal
- överföringsblanketten är mycket bra
- underlaget är bra men tiden för överföringssamtalet är för kort
- bra med tydliga rubriker över färdigheterna vi lägger fokus på
- bra att det förtydligas vad som ingår i de specifika färdigheterna
- dåligt samarbete med skolan, vi får ingen respons från dem!
- blanketten är bra men utrymme för text under huvudrubrikerna önskas
- materialet är bra om föräldrarna ger sin tillåtelse till överföringsinformationen
- barnen utvecklas ofta mycket från vårens genomgång (mars) till skolstart att vi inte använder den till fullo
- de som verkligen behöver överföras kanske inte har föräldrar som tillåter det, då spelar det ju ingen roll
- det förutsätter att vårdnadshavarna ger sin tillåtelse och att lärarna lyssnar på oss

Fråga 7.

Axet, Överföringsmaterialet och Skolberedskapsobservationen kan leda till att specialbarträdgårdslärare konsulteras vid behov

n=34	Stämmer mycket bra	Stämmer ganska bra	Vet inte	Stämmer ganska dåligt	Stämmer mycket dåligt	
Antal	11	11	4	7	1	34
%	32	32	12	21	3	100

7

Undervisningsansvarigas kommentarer om uppföljningsmaterialet:

- utvärderingen borde göras 2 gånger per år för att ge oss en utvecklingskurva
- specialbarträdgårdslärare kopplas in på basen av personalens kompetens och bedömningar inte Axet
- vi konsulterar specialbarträdgårdslärare per automatik på basen av vardagliga observationer
- vi har bra samarbete med specialbarträdgårdslärare som kommer till oss regelbundet
- specialbarträdgårdslärare konsulteras även angående yngre barn
- gäller inte gruppfamiljehem i åldrarna 1-3/4 år

Fråga 8.

Axet, Överföringsmaterialet och Skolberedskapsobservationen kan leda till att utredningar påbörjas hos ett mångprofessionellt team för att belysa barnets behov med tanke på den pedagogiska planeringen

n=34	Stämmer mycket bra	Stämmer ganska bra	Vet inte	Stämmer ganska dåligt	Stämmer mycket dåligt	
Antal	18	11	11	4	0	34
%	24	32	32	12	0	100

Undervisningsansvarigas kommentarer om uppföljningsmaterialet:

- har ännu inte använt Axet för sådant
- "maskineriet" kan startas utan Axet
- om man har funderingar kring ett barn är det bra att använda Axet
- gäller inte gruppfamiljehem i åldrarna 1-3/4 år
- funderar på om gruppfamiljedaghem skall använda Axet trots att något barn på enheten är 4 år. Det är barnskötare inte barträdgårdslärare...
- saknar riktlinjer för vad olika åldrar skall kunna
- man får en bra överblick över ojämnheter och svårigheter att sedan kunna sätta in individuellt stöd är en självklarhet, Axet kan absolut fungera som en ringklocka!
- Det behövs höst- och vårterminsstaplar för jämförelse

Fråga 9.

Axet, Överföringsmaterialet och Skolberedskapsobservationen ger oss möjlighet att fokusera på barnets utvecklingsområden och metodiskt stärka dessa inom förundervisningen

n=34	Stämmer mycket bra	Stämmer ganska bra	Vet inte	Stämmer ganska dåligt	Stämmer mycket dåligt	
Antal	12	9	6	5	2	34
%	35	26	18	15	6	100

Undervisningsansvarigas kommentarer om uppföljningsmaterialet:

- det behövs höst- och vårterminsrader för alla åldrar och mer skrivutrymme, minst en halv sida per rubrik
- en tilläggs-kolumn bör finnas med för skoluppskovsbarnen
- gäller inte gruppfamiljehem i åldrarna 1-3/4 år
- den stress som uppstår av att utföra ett så detaljerat observationsmaterial på samtliga barn, tar det mest tid från att fokusera på just barnets utveckling, Axet borde just användas som hjälpmedelbara då frågetecken/funderingar kring enskilda barn uppstår och inte vara obligatoriskt för alla, från vårterminen innan förskolestarten kunde det vara obligatoriskt för alla
- de olika utvecklingsområdena tydliggörs bra genom Axet, de olika områden vi ger vidare till skolan är bra, även bra underlag när vi i kollegiet diskuterar barnets individuella och metodiska stöd
- bättre samarbete mellan förskola och skola skulle underlätta för barnens utveckling
- tidigare upptäcktes dessa via KTI, en genomgång av barnen och andra observationer
- hjälper när ett barn flyttar från ett daghem till ett annat
- fortlöpande och kontinuerliga observationer under det dagliga arbetet ger mera kunskap om barnet
- kunde man tänka sig att daghemmet skulle få mandat att bestämma vem skall få en egen Axet blankett?

3.2. Resultatsammanställning för barnomsorgen

Resultatredovisningen visar tydligt att de flesta undervisningsansvariga inom barnomsorgen anser att uppföljningsmaterialet fungerar som ett redskap för att **följa barns utveckling på ett systematiskt sätt**, att det är ett **fungerande underlag vid utvecklingssamtal med vårdnadshavare**. Materialet **lyfter skolberedskapsfrågor till diskussion i god tid** och **fångar in viktiga utvecklingsområden** och **stödbehov** hos barn.

Uppföljningsmaterialet ansågs ge ett **användbart underlag** vid överföringssamtal med mottagande skola för de flesta dock ej familjedagvårdens representanter vilka dels för att de tyckte att de inte hade kompetens att utföra uppföljningsmaterialet och för att deras åldersgrupper var för unga (1-4 år). Ett fåtal tyckte tvärtom att det fanns alltför lite tid att gå igenom det gedigna materialet, att responsen tillbaka till barnomsorgen från skolan var bristfällig och att skolan inte uppmärksammade informationen

som gavs, att utveckling sker hos barnen under sommaren och betydelsen av föräldrarnas samtycke till informationsöverföringen betonades.

Om uppföljningsmaterialet kan leda till att **specialbarträdgårdslärare konsulteras vid behov** gav större spridning än de tidigare frågorna. Över hälften av de undervisningsansvariga ansåg att detta stämde mycket bra eller ganska bra. De flesta som var av avvikande åsikt gällande påståendet ansåg att relationen till specialbarträdgårdsläraren var god och tillgången dennes tjänster var goda och att dessa aktualiserades vid behov oberoende uppföljningsmaterialet.

Stor spridning gav även påståendet om att uppföljningsmaterialet kunde leda till att **utredningar påbörjas hos mångprofessionellt team** för att belysa barnets behov. Hälften av enkätsvararna instämde i påståendet. Kommentarer visar att man tyckte att utredningar kunde fås utan att materialet användes samtidigt som riktlinjer för tolkning av uppföljningsmaterialet åberopades. Detta påvisar den stora variation av kompetens som finns inom barnomsorgen. I de flesta frågekategorier framkommer åsikter från personal som tycker att de kan och har kompetens att kartlägga stödbehov hos barn utan uppföljningsmaterial och från dem som upplever att de saknar stöd i att bedöma åldersadekvat utveckling hos barnet.

Påståendet om att uppföljningsmaterialet ger oss möjlighet att **fokusera på barnets utvecklingsområden och metodiskt stärka dessa inom förundervisningen** bekräftades av de som svarade samt och att det är användbart som ett fungerande underlag för skolan och i interna diskussioner om barnets utveckling. En femtedel framförde att själva användandet av uppföljningsmaterialet bidrog till stress, tog tid av undervisningen och borde bara genomföras på de barn som har tydliga behov. Materialet ansågs tidskrävande och borde genomföras endast med enskilda barn som har behov av det och att den fortlöpande och kontinuerliga observationen under den dagliga verksamheten gav mer kunskap om barnet än uppföljningsmaterialet.

Barnomsorgen har tagit uppföljningsmaterialet i användning i hela landskapet och enkätsvaren indikerar att man ser klara fördelar med att barnets utvecklingsområden tydliggörs via materialet, att man får en effektiv överblick över ojämnheter och svårigheter hos barnet och vara ett stöd för personalen. Materialet ansågs också bringa struktur och ordning i observationerna och ge ett stöd till personalen. Axet ansågs vara ett viktigt instrument i överföringen av barn från ett daghem till ett annat.

I enkätsvaren framkommer många utvecklingssynpunkter på uppföljningsmaterialets användande. Det ansågs bland annat vara tidskrävande, observationerna började i för tidig ålder och enstaka svar saknade riktgivande gränsvärden i materialet. Andra svar lyfte upp att samtal med föräldrar fördes kring barnets utveckling även utan uppföljningsmaterial eller att materialet användes som ett komplement.

Enhetlig användning runtom i landskapet ansågs vara viktigt och att uppföljningen bidrog till rättvis bedömning av barnen. En del ansåg att materialet var lättåskådligt medan andra ansåg att det var svårt att greppa. Föräldrarnas tillåtelse till att ge överföringsinformation till nybörjarundervisningen ansågs vara avgörande i många frågor liksom samarbetet med den mottagande skolan.

Rent utseendemässigt kunde materialet få mer utrymme för anteckningar enligt några svarande.

3.3. Resultat för nybörjarundervisningen

Målgrupp: Ansvariga för nybörjarundervisningen

Fokusområde: Överföringsmaterialet

Svarsprocenten är 52% (13 undervisningsansvariga svarade av 25).

Fråga 1.

Överföringsmaterialet är ett användbart underlag för den pedagogiska planeringen i skolan

n=13	Stämmer mycket bra	Stämmer ganska bra	Vet inte	Stämmer ganska dåligt	Stämmer mycket dåligt	
Antal	5	8	0	0	0	13

Undervisningsansvarigas kommentarer om uppföljningsmaterialet:

- Överföringsinformationen är väldigt olika från de olika förskolorna. Det finns en oro att informationen inte är tillräcklig alla gånger.
- Bra information, men jag vill också bilda mig en egen uppfattning
- Detta är mycket användbart!
- Förutsatt att det är omsorgsfullt ifyllt

Fråga 2.

Överföringsmaterialet fungerar som en brygga mellan förundervisningen och skolan

n=13	Stämmer mycket bra	Stämmer ganska bra	Vet inte	Stämmer ganska dåligt	Stämmer mycket dåligt	
Antal	7	6	0	0	0	13

Undervisningsansvarigas kommentarer om uppföljningsmaterialet:

- Överföringsinformationen är väldigt olika från de olika förskolorna. Det finns en oro att informationen inte är tillräcklig alla gånger.

Fråga 3.

Överföringsmaterialet belyser viktiga utvecklingsområden inför skolstarten.

n=34	Stämmer mycket bra	Stämmer ganska bra	Vet inte	Stämmer ganska dåligt	Stämmer mycket dåligt	
Antal	9	3	1	0	0	13

11

Undervisningsansvarigas kommentarer om uppföljningsmaterialet:

- Överföringsinformationen är väldigt olika från de olika förskolorna. Det finns en oro att informationen inte är tillräcklig alla gånger.

Fråga 4.

Överföringsmaterialet fångar upp de elever som behöver stöd

n=13	Stämmer mycket bra	Stämmer ganska bra	Vet inte	Stämmer ganska dåligt	Stämmer mycket dåligt	
Antal	3	9	1	0	0	13

Undervisningsansvarigas kommentarer om uppföljningsmaterialet:

- Överföringsinformationen är väldigt olika från de olika förskolorna. Det finns en oro att informationen inte är tillräcklig alla gånger.
- Det räcker inte bara med dokumentationen, man behöver även ha ett överflyttningmöte där förskola och skola kan diskutera barnen

Fråga 5.

Överföringsmaterialet är en god grund för den pedagogiska planeringen i mottagande skolan

n=13	Stämmer mycket bra	Stämmer ganska bra	Vet inte	Stämmer ganska dåligt	Stämmer mycket dåligt	
Antal	3	9	1	0	0	13

De undervisningsansvariga hade inga kommentarer.

Fråga 6.

Överföringsmaterialet gör att elevernas individuella behov beaktas

n=34	Stämmer mycket bra	Stämmer ganska bra	Vet inte	Stämmer ganska dåligt	Stämmer mycket dåligt	
Antal	3	7	3	0	0	13

12

Undervisningsansvarigas kommentarer om uppföljningsmaterialet:

- När föräldrarna godkänt att informationen får ges till skolan
- Kunde vara mer specificerade.
- Man skall inte skriva alltför allmänt, efterlyser mer individuellt skrivna.

Fråga 7.

Överföringsmaterialet hjälper oss att sätta ihop grupper i skolan

n=13	Stämmer mycket bra	Stämmer ganska bra	Vet inte	Stämmer ganska dåligt	Stämmer mycket dåligt	
Antal	4	2	2	3	2	13

Undervisningsansvarigas kommentarer om uppföljningsmaterialet:

- Dagispersonalen känner barnen. Vi vet inte något om barnen förutom deras namn. Vi får materialet senare.
- Grupperna föreslås av dagispersonalen på våren. Vi får materialet senare.
- Vad jag förstod på tidigare lärare har det hjälpt mycket.
- Vi måste prata med personalen på dagis för att tillsammans göra bra grupper.
- Vi har en så liten skola så vi har inte den möjligheten

Fråga 8.

Överföringsmaterialet gör att den mottagande skolan snabbt kan lägga fokus på stödbehov och planera stödåtgärder

n=13	Stämmer mycket bra	Stämmer ganska bra	Vet inte	Stämmer ganska dåligt	Stämmer mycket dåligt	
Antal	4	5	1	1	2	13

Undervisningsansvarigas kommentarer om uppföljningsmaterialet:

- Axet är bra på många sätt och ger en första inblick, mycket kan dock hända under sommaren och skolan är annorlunda jämfört med dagis. Man lär känna eleverna efterhand, men det är bra att det finns en färdig mall för förskolorna att fylla i.
- Detta är mycket användbart för alla nybörjare så att de skall få en så smidig skolstart som möjligt!
- Underlaget är för dåligt, allt kommer inte fram...
- I teorin ja, men det är svårt att överföra stödet, nätverket på dagis till skolsituationen
- Även här är den muntliga informationen den bästa.

3.4. Resultatsammanställning för nybörjarundervisningen.

Enkätsvaren för de undervisningsansvariga kunde med fördel ha varit fler för att ge en mer nyanserad bild av den mottagande skolans behov av information vid överföringen från barnomsorgen till nybörjarundervisningen.

Vid överföringsrutinerna kommer nybörjarundervisningen i kontakt med överföringsmaterialet (blanketten). Svarsfördelningen visade att alla undervisningsansvariga inom nybörjarundervisningen tycker att **överföringsmaterialet är ett användbart underlag för den pedagogiska planeringen i skolan och fungerar som en brygga mellan förundervisningen och den mottagande skolan.** Alla förutom en tycker att överföringsmaterialet **belyser viktiga utvecklingsområden inför skolstarten, fångar upp elever som behöver stöd och fungerar som en god grund för den pedagogiska planeringen i mottagande skola.**

De flesta anser att överföringsinformationen **gör att individuella behov beaktas.** Här betonas av de ansvariga att det är viktigt att föräldrarna ger sitt medgivande till informationsöverföringen och att informationen skulle kunna vara mer specifik och inte alltför allmänt formulerad för att fungera.

Vad gäller frågan om överföringsmaterialet **hjälp skolan att sätta ihop grupper** anser hälften att det är så medan andra hälften är antingen osäker eller tycker att barnomsorgspersonalen känner barnen bättre och därför får planera grupp sammansättningen och att dialogen mellan skola och barnomsorg är viktig för grupp sammansättningen. Att alla skolor inte har möjlighet att forma grupper på grund av lågt elevantal påpekas.

I frågan om överföringsmaterialet gör att **den mottagande skolan snabbt kan lägga fokus på stödbehov och planera stödåtgärder** anser de flesta att det stämmer bra. En fjärdedel anser att underlaget för överföringen är för dåligt och allmänt skrivet och att stödet från barnomsorgen är svår överföra till skolan. Vissa anser att barnen utvecklas under sommarmånaderna efter dokumenterande av överföringsinformationen. Andra kommenterade att den muntliga informationen från daghemspersonalen värderas högt.

3.5. Resultat för vårdnadshavare

Målgrupp: Vårdnadshavare till barn som går i nybörjarundervisningen

Svarsprocenten är 31% (100 vårdnadshavare svarade av 316)

Fokusområde: Uppföljningsmaterialet

14

Fråga 1.

Det är viktigt att barnomsorgen följer upp barnets utveckling med hjälp av ett metodiskt observationsmaterial

n=100	Stämmer mycket bra	Stämmer ganska bra	Vet inte	Stämmer ganska dåligt	Stämmer mycket dåligt	
Antal	62	29	7	2	0	100

Vårdnadshavarnas kommentarer om uppföljningsmaterialet:

- Det är jätteviktigt att dagispersonalen verkligen gör Axet, att det görs noggrant och gör det i de åldrar och tider som det skall göras
- Mätbara kvalitativa metoder bör väl sannolikt öka säkerheten kring att tidigt och tydligt identifiera eventuella särskilda behov hos barnet eller familjen
- Materialet är alltför omfattande, det är viktigare att personalen är med barngruppen och inte sitter och kruxar i ett så omfattande material
- Det finns inte tillräckligt med personalresurser för att uppföljningen skall fungera idealiskt
- Inget som delats med oss i alla fall.
- Observationsmaterialet är inte tillräckligt detaljerat
- Eventuellt stöd kan sättas in i ett tidigt skede vilket känns viktigt
- Får inte bli för kortfattat
- Det är ju bra att det inte betyder att alla måste passa in i samma mall
- Viktigt att observera och i ett tidigt skede hitta svårigheter som kan hjälpas på bästa sätt

Fråga 2.

Jag får som vårdnadshavare tillräcklig information om mitt barns utveckling genom att barnomsorgen använder sig av uppföljningsmaterialet som underlag i utvecklingssamtalen

n=100	Stämmer mycket bra	Stämmer ganska bra	Vet inte	Stämmer ganska dåligt	Stämmer mycket dåligt	
Antal	37	51	6	5	1	100

Vårdnadshavarnas kommentarer om uppföljningsmaterialet:

- Materialet tog inte upp sociala biten, social färdigheter och interaktion så bra.
- Känner överlag att informationen/feedbacken från barnomsorgen varit bristfällig, har fått dålig/lite information om uppföljningsmaterialet.
- De behöver lägga ner mer energi på Axet på dagis.
- Dagliga samtal ger också information.
- Uppföljningsmaterialet bör kompletteras med dialog mellan barnomsorg och vårdnadshavare
- Vissa saker får man inte om man inte frågar efter.
- Ja antar att det var tack vare materialet.
- Saknar uppföljningsmaterial i skolan.
- Tillsammans med kunnig personal som kan förklara materialets syfte.
- Vet ej om informationen är tillräcklig.
- Om det barnets utveckling är sådan att det finns områden som hänger efter normalkurva. Om barnet är före sin åldersenliga utveckling stämmer det inte eftersom man inte då går vidare och följer utvecklingen när barnet väl nått målen som anges i materialet.
- Vi har haft bra samtal ändå.
- Jag har fått mer info utanför själva Axet då man pratat fritt. Axet tog upp mycket som jag tror att föräldrar ändå har koll på, däremot vill man veta hur barnet fungerar i grupp t.ex.
- Kryssen i rutorna säger mig inte så mycket, det är diskussionen med personalen på utvecklingssamtalet samt dagligen vid hämtning och lämning som ger den viktiga informationen.
- Jag upplevde inte att någon uppföljning gjordes. Ansvarig personal var sjukskriven och uppföljningen blev lidande.
- Om det är för att barnomsorgen använder sig av materialet eller inte i infon till mig har jag ingen vetskap om

Fråga 3.

Materialet fångar upp mitt barns utveckling

n=100	Stämmer mycket bra	Stämmer ganska bra	Vet inte	Stämmer ganska dåligt	Stämmer mycket dåligt	
Antal	29	54	14	1	2	100

Vårdnadshavarnas kommentarer om uppföljningsmaterialet:

- Ja det gör det, just därför är det viktigt att personalen verkligen lägger ner tid på att göra detta noggrant med barnen
- Personalen observerar barnen hela tiden i lek, pyssel, samlingar och matsituationer mm och de kan se om det är något i barnets utveckling som inte är som det skall.
- Jag vill se mer uppföljning av barnet som en del av en grupp, i hur det funkar med kompisar osv motorik och bordsskick osv känner ofta föräldrarna till!!
- När barnet väl klarar av momenten i materialet följer man inte vidare utvecklingen
- Förhoppningsvis
- Alla barn är individuella och måste ses efter det. Även viktigt att inte alla gånger stirra sig blind på ett papper för personalen. Men materialet är en bra hjälp på traven.
- På grund av knapphändig/dålig information är detta svårt att bedöma.
- Gällande matematik och grovmotorik och annan detaljkunskap
- Jag vet inte, jag antar att det fungerar personalen på förskola och skola måste hantera det rätt

Fråga 4.

Uppföljningsmaterialet ger vid behov möjlighet att utreda barnets svårigheter hos specialbarträdgårdslärare och andra specialister.

n=100	Stämmer mycket bra	Stämmer ganska bra	Vet inte	Stämmer ganska dåligt	Stämmer mycket dåligt	
Antal	34	24	39	2	1	100

Vårdnadshavarnas kommentarer om uppföljningsmaterialet:

- Har ej fått info om detta, ej heller varit aktuellt för mitt barn.
- Det vet väl barnomsorgspersonalen, inget vi fått information om.
- Samtidigt om man stirrar sig blind på Axet kan det hända att hjälpen uteblir p.g.a. att vissa prestationer får mer fokus.
- Om så skall ske måste ju ändå en omfattande diskussion göras med föräldrarna.
- Personalen svarade alltid att det inte fanns några problem. Jag bad aldrig att få se materialet exakt. Jag kan nu i efterhand ställa mig kritiskt till om det stämde?
- Vi fick väldigt dålig hjälp så vi tog tag i det privat och fick komma till talterapeut för att få hjälp!
- Vet ej vad specialbarträdgårdslärare och specialister behöver/önskar för material för att utreda barnets svårigheter

Fråga 5.

Mitt barns upplevelse av skolberedskapsobservationen var neutral eller positiv

n=100	Stämmer mycket bra	Stämmer ganska bra	Vet inte	Stämmer ganska dåligt	Stämmer mycket dåligt	
Antal	46	33	18	2	1	100

17

Vårdnadshavarnas kommentarer om uppföljningsmaterialet:

- Han har aldrig nämnt det.
- Barnet tyckte om skolberedskapsobservationen och överlag alla situationer då han fick extra utmaningar
- Enligt personalen var situationen neutral eller positiv
- Det var ovant att plötsligt bli prövad på ett sätt som liknar skolans prov
- Mitt barn hade ingen skolberedskapsobservation, vi fick aldrig något svar på varför barnen på mitt barns dagis aldrig observerades
- Inte hört något speciellt från vårt barn
- Positiv
- Gjordes aldrig
- Barnet tyckte om det mesta, men uppfattade delar av det som lite tråkigt
- Det var ok
- Troligtvis ja. Denna uppföljning kommer lite väl sent för att man skall komma ihåg det, tyvärr.
- Mitt barn tyckte att det var spännande och hon kändes trygg inombords eftersom hon såg fram emot att börja skolan och var redo för det.
- Vårt barn upplevde det svårt att bli intervjuad enskilt.
- Vi har inte hört något negativt, däremot vet jag att vårt barn blev stressad av att några kompisar var snabbare.
- Det var roligt med förberedelserna inför skolstart!
- Tyckte att det var jobbigt att ha en främmande människa som tittade på hur de jobbade!
- Mitt barn minns inget av det.
- Positiv
- Har inget minne av att det skulle ha varit något speciellt.

Fråga 6.

Den mottagande skolan får viktig information om mitt barns behov inför skolstarten

n=100	Stämmer mycket bra	Stämmer ganska bra	Vet inte	Stämmer ganska dåligt	Stämmer mycket dåligt	
Antal	42	36	18	3	1	100

Vårdnadshavarnas kommentarer om uppföljningsmaterialet:

- Fick ingen information om detta av barnomsorgen. Kände mig ofta besvärlig när jag ställde frågor av den här typen till dagis.
- Jag antar det, jag kan inte veta eftersom jag inte är mottagare av informationen.
- Svårt att veta för oss föräldrar. Mottagandet i skolan har varit väldigt bra och vårt barn trivdes på dagis före det.
- Vårdnadshavare gavs stort inflytande över informationen som gavs till skolan.
- Om vårt barn hade haft speciella behov hade det varit bra, nu var det inget extra att rapportera.
- Vår erfarenhet är att man inte informerat skolan om det faktum att vårt barn på vissa områden är före sina jämnåriga vilket skulle ha underlättat hans skolstart för hans del.
- Vi hade en som inte gjort så många bedömningar och det märktes! Dock fattade skolan sina egna beslut. Skolstarten har varit bästa tänkbara!
- Inför nästa barns skolstart kommer vi att sköta överföringssamtalen själva.
- Rädd att personkemin kan ge felaktig synvinkel.
- Kan vara bra att gå igenom detta omfattande material inför skolstart, men att göra detta även för 3-4 åringar känns onödigt.
- Dock undrar jag varför vi inte fick Axet hem när hon slutade dagis.
- Har inte fått information om att informationen skulle gått vidare till skolan.
- Har ingen aning vad skolan får för material.

Fråga 7.

Uppföljningsmaterialet ger barnomsorgen möjlighet att stärka barnets färdigheter inför skolstart

n=100	Stämmer mycket bra	Stämmer ganska bra	Vet inte	Stämmer ganska dåligt	Stämmer mycket dåligt	
Antal	37	38	22	3	0	100

Vårdnadshavarnas kommentarer om uppföljningsmaterialet:

- Jag tror nog att ett barns problem uppmärksammas ändå och personalen gör så mycket de kan för att stärka barns färdigheter inför skolstarten även utan Axet.
- Om tid och resurser disponeras rätt (ansvaret ligger på arbetsgivare) är Axet ett bra underlag för att stärka barnets utveckling.

- Förskolan vet inte vilka krav skolan har vid skolstart och i vårt fall övades inte behövliga färdigheter, läsinlärning, bokstavsljudning på förskolan, medan skolan krävde detta efter två veckor i skolan.
- Det känns som om resurserna eller framförallt lusten och orken inte fanns på vårt barns daghem för den här typen av insatser, inget vi fick info om i allafall.
- Det är personalen som använder materialet som är viktigast och avgörande!
- Litet om tidpunkten för användandet av materialet. Hur mycket hinner barnomsorgspersonalen göra på en termin? Kanske är det bättre att göra en observation i början av förskoleåret för att hinna arbeta extra med eventuella svaga områden...?
- Kan säkert vara bra men bästa svaret på det ger väl barnomsorgen själv.
- Jag vet inte vad uppföljningsmaterialet är.
- Det skulle vara bra om man som förälder skulle få veta direkt om det är något man behöver öva på så kan man göra det hemma med.
- Det skulle vara bra om man kunde få denna enkät tidigare d.v.s. genast efter skolstarten. Nu kommer man knappt ihåg vad Axet var.

Vårdnadshavarnas allmänna kommentarer om materialet, enkäten osv

- Det här materialet borde nå föräldrarna i slutet av förundervisningstiden då materialet är aktuellt. Man glömmer så fort.
- Svårt att utvärdera för oss då Axet är så nytt för oss och nämndes endast en eller två gånger
- Axet var uppmuntrande för oss och att det finns mer att lära sig, allt fungerade jättebra vid mitt barns överföring
- I enkätundersökningen kunde daghem/kommun/barnets ålder framkomma
- Ni borde sätta in mera avslappning i dagvård och skola.
- Skicka med svarskuvert!
- Det är superviktigt att man inte enbart ser till observationsmaterialet. Om ett barn inte är skolmoget men klarar "testet" bör föräldrarna få tydliga signaler i tid!
- Daghemspersonalen verkade inte så inspirerade av detta. Men säkert är själva materialet i sig bra ändå.
- Jag tycker att dagis + förskolan har skött allt väldigt bra!
- Idén om uppföljning tycker vi är jättebra, om man sätter in stöd, men just nu har vi inte märkt något sådant för vårt barn.

- Jag tycker Ålands landskapsregering gör allt på bästa sätt för våra barn och jag är tacksam för detta!
- Att använda uppföljningsmaterialet inom barnomsorgen är ett fantastiskt system, vilket jag önskar kommer fortsättas och vidare utvecklas i framtiden. Tack skall ni ha!
- Vårt dagis – ett dagis i världsklass!

3.6. Resultatsammanställning för vårdnadshavare

Vårdnadshavare kommer i kontakt med uppföljningsinstrumentet genom att barnets utveckling följs upp från 3 års ålder ända till förundervisningen. Observationsmaterialet Axet används som grund i utvecklingssamtalen och säkerställer att alla delområden i Grunderna för förundervisningen i landskapets plan för förundervisningen beaktas (Grunderna för förundervisningen för barnomsorgen i landskapet Åland, Ålands landskapsregering 2013). På basen av utvecklingssamtalet och dokumentationen utformas den information som går vidare till nybörjarundervisningen vid den mottagande skolan. Målet är att ge barnet en positiv och smidig övergång som tar hänsyn till både individens och gruppens behov.

Nästan alla vårdnadshavare uttrycker att det är viktigt att barnomsorgen följer upp barnets utveckling med hjälp av ett metodiskt observationsmaterial och de anser att de som vårdnadshavare får tillräcklig information om barnets utveckling genom att barnomsorgen använde uppföljningsmaterialet i utvecklingssamtalen.

Gällande frågan om uppföljningsmaterialet leder till utredning av barnets svårigheter hos specialbarntädgårdslärare och andra specialister är åsikterna delade. Majoriteten anser att det stämmer antingen mycket bra eller ganska bra medan många inte uttalar sig om saken. Ett fåtal tycker att det stämmer ganska dåligt eller mycket dåligt.

Barnets upplevelse av skolobservationen var i de flesta fall positiv eller neutral och en femtedel svarade så därför att inget speciellt hade nämnts av personalen eller barnet själv eller att det var för länge sedan för att minnas hur det var. Enstaka barn hade upplevt skolobservationen på ett mindre positivt sätt. Många föräldrar kommenterade att upplevelsen innebar positiva utmaningar för barnet.

Påståendet om att skolan får viktig information om vårdnadshavarens barn inför skolstarten fick tydligt medhåll även om cirka en femtedel ansåg att de inte kunde uttala sig. Enstaka vårdnadshavare hade avvikande åsikt. Kommentarererna varierade från att föräldrarnas gavs stor roll i överföringsinformationen till att inget speciellt fanns att rapportera eftersom barnet inte hade särskilda behov samt att barnets framgång i uppföljningen inte beaktades vid skolstart. En del kommentarer hade som tema risker med att överföringsinformationen kunde färgas av personalens synvinkel, att man från föräldrahåll helst skötte informationsöverföringen själv. Här skiljer sig kommentarer från Jomala och Lemland något. I vårdnadshavarnas kommentarer framkom en osäkerhet om vilken information som nått skolan eller hurudan den informationen var, om personalen hade gjort Axet och varför observationsmaterialet inte gavs med hem när barnet slutade förskolan.

De flesta vårdnadshavare anser att uppföljningsmaterialet ger barnomsorgen en möjlighet att stärka barnets färdigheter inför skolstart och en femtedel av föräldrarna kunde inte uttala sig. Enstaka vårdnadshavare svarade att det stämmer ganska dåligt. I kommentarerna framkommer att Axet ger ett bra underlag för att stärka barnets utveckling medan andra uttrycker att förskolan inte har kännedom om kraven i skolan, eventuellt tidigareläggande av observationen till hösten för att hinna arbeta extra med färdigheter och eventuella svagheter hos barnet, andra förlitar sig på att personalen har kompetens att urskilja vad som behöver tränas på inför skolstart. Vissa vårdnadshavare upplever att observationsmaterialet Axet inte har gjorts med den omsorg som krävs, även information om barnets utveckling efterfrågades i syfte att träna barnets färdigheter hemma.

3. DISKUSSION OCH SLUTSATSER

Användandet av uppföljningsmaterialet (Observationsmaterialet Axet, Överföringsmaterialet och Skolobservationsmaterialet) har i enkätsvaren fått tydligt stöd av undervisningsansvariga inom förundervisningen och nybörjarundervisningen och av vårdnadshavarna. Nybörjarundervisningens enkätsvar kunde ha varit fler men tydligt framkommer ändå den mottagande skolans uppskattning och behov av omsorgens överföringsinformation, professionalitet i bedömnings-sammanhang samtidigt som de uttrycker ett behov av att behålla friheten att bilda sig en egen uppfattning om barnens fungerande i skolmiljön. Barnomsorgen vill ge skolan de bästa möjligheterna för en trygg överföring till skola och skolan vill ta emot barnomsorgens information om barnens behov för att beakta enskilda elevers och grupperns behov. I flertalet kommentarer upplevdes överföringsinformationen som knapp och man önskade att den skriftliga överföringsinformationen borde kompletteras med muntlig information. En fortsatt dialog mellan mottagande skolan och förundervisningen samt en utveckling av överföringsrutinerna rekommenderas för att skapa trygga övergångar för nybörjarna. I enkätsvaren betonades förtroendet för barnomsorgspersonalens kännedom om barngrupperna.

Majoriteten av föräldrarna uttryckte ett förtroende för att uppföljningsmaterialet fungerar som kartläggningmaterial för sitt barns utveckling och över de delområden som skall följas upp enligt grunderna för förundervisningen (Grunderna för förundervisningen för barnomsorgen i landskapet Åland, Ålands landskapsregering, 2013). Både vårdnadshavare och förundervisningsansvariga kunde se fördelar med att observationerna systematiserades och kunde beroende på personalens kompetensnivå fungera som antingen hjälpmedel, kontrollunderlag eller systematiskt stöd.

Kommentarerna gällande tidbristen inom barnomsorgen kan ge en hänvisning till de vardagliga utmaningar som finns inom barnomsorgen. Samtidigt kan man se uppföljningsmaterialet som en säkerhetskontroll som garanterar att alla barns behov blir sedda, även de barn som inte avviker från ordningen och som i dagliga sammanhang inte får uppmärksamhet så lätt. Ett tidigt stöd ger förutsättningar för tidiga interventioner och för optimal utveckling. Nybörjarundervisningens undervisningsansvariga såg brister i hur man snabbt kunde lägga fokus på stödbehovet i skolan. En del inom nybörjarundervisningen påpekade att det är svårt att överföra stödet eller stödnätverket från barnomsorgen till skolan. Det är av stor vikt att den mottagande skolan tillsammans med barnomsorgen utvecklar uppföljningsmaterialet till ett instrument som ger den behövliga och

tillräckliga informationen så att stödbehovet framkommer tydligt redan i överföringen. Sedan är det skolans ansvar att beakta det konstaterade stödbehovet.

Specialbarträdgårdslärarnas tjänster ansågs tillgängliga och barnomsorgens personal upplevde att det var lätt att konsultera dem. Observationsmaterialet ansågs inte alltid nödvändigt att använda för att koppla in specialbarträdgårdsläraren i barnets ärende. Flera inom barnomsorgen uttryckte i kommentarerna att de har tilltro till sin kompetens och ansåg sig inte behöva bedömningsinstrument för bedömning av barnets utveckling. En god nivå på både tillgänglighet av expertis och barnomsorgens professionalitet ger förtroende för verksamheten och en uppföljningspraxis stärker även de svagare inom personalen i att så småningom utveckla samma professionalitet. Man kan av resultaten och kommentarerna dra den slutsatsen att en stor del av barnomsorgspersonalen upplever att de har stöd i uppföljningsmaterialet oberoende om de är garvade professionella eller nykomna i branschen. I barnomsorgens brukarundersökning 2015 som riktar sig till Mariehamns vårdnadshavare framkommer mycket gott förtroende för personalens kompetens, förtroende för ledningen och dess verksamhet (Barnomsorgens brukarundersökning, Mariehamns stad, 2015)

Kommentarsfälten ger vidare material för att bedriva fortsatt utvecklingsarbete av uppföljningsinstrumentet. Fokus kan läggas på att utveckla stöd och riktlinjer för tolkning av olika åldersgrupper i instrumentet eller på att stärka personalens kunnande i barnets normalutveckling t.ex. genom fortbildning eller kollegialt stöd. Användandet av ett omfattande uppföljningsmaterial tar tid att vänja sig vid och observationerna som görs blir med tiden allt mer automatiserade och distinkta. Uppföljningsmaterialet bör uppdateras och anpassas efter tidens krav vilket medför att ett fortgående gemensamt utvecklingsarbete rekommenderas. Det bästa vore om Ålands landskapsregering kunde fortsätta leda detta utvecklingsarbete och på nytt utvärderade materialets potential ur brukarperspektiv.

En utvärdering av barns färdigheter och utveckling är en del av ett större kvalitetsarbete och går hand i hand med utvärdering av barnomsorgens och skolans kvalitet och resultat och hemmets engagemang i barnets utveckling. I grunderna för förundervisningen (Grunderna för förundervisningen för barnomsorgen i landskapet Åland, Ålands landskapsregering, 2013) betonas vikten av att dokumentationen ska vara en utgångspunkt för verksamhetens egen reflektion, utvärdering och vidare planering. Det har med all tydlighet framkommit att uppföljningsmaterialet funnit sin plats inom barnomsorgen, nybörjarundervisningen och hos vårdnadshavarna. Det är av stor vikt att hela landskapet följer gemensamma riktlinjer och använder materialet på ett enhetligt sätt för att trygga alla barns behov av att bli sedda på lika villkor. Genom att satsa på vidareutveckling av uppföljningsmaterialet, fortbildning för personalen och uppföljning av brukarnas erfarenheter får man ett instrument som fyller sin funktion även i framtiden.